

Συνέντευξη της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, Δέσπως Μιχαηλίδου

Νίκη Καραγιάννη, Αναστασία Παρέσογλου, Ευαγγελία Κουρτζίδη, Αικατερίνη Χριστίνα Ψαρά, προπτυχιακές φοιτήτριες Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Η πολιτεία δεσμεύεται από τη Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού να αναπτύξει και να θέσει σε εφαρμογή μηχανισμούς για την ευημερία των παιδιών. Με ποιο τρόπο ο θεσμός του/της Επιτρόπου στην Κύπρο παρακολουθεί την υλοποίηση αυτού του στόχου και με ποιους φορείς συνεργάζεται;

Σύμφωνα με τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [N.74(I)/2007 και N.44(I)/2014] και μέσα στα πλαίσια του ελεγκτικού ρόλου που ο θεσμικός Νόμος μου αναθέτει, παρακολουθώ και ελέγχω τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας, αποφάσεων πολιτικής και διοικητικών πρακτικών από μέρους των αρμόδιων Αρχών του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα και παρεμβαίνω εκεί και όπου κρίνω ότι υπάρχει παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών, αλλά σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστώ τις αρμόδιες Υπηρεσίες. Για καλύτερη κατανόηση των αρμοδιοτήτων μου, μπορώ να αναφέρω ενδεικτικά παραδείγματα άσκησης του ρόλου μου, σε περιπτώσεις που αφορούν την ευημερία των παιδιών:

Α) Παιδιά υπό φροντίδα:

Σε ό,τι αφορά θέματα προστασίας και ευημερίας των παιδιών, ασκώ εποπτικό ρόλο προς τις αρμόδιες Υπηρεσίες σε σχέση με τη μεταχείριση των παιδιών υπό τη νομική φροντίδα του Κράτους. Συγκεκριμένα, δημοσιοποιή-

θηκε Θέση^[1] η οποία επικεντρώνεται στο σύστημα εναλλακτικής φροντίδας που παρέχεται στα παιδιά υπό τη νομική φροντίδα του Κράτους. Η εποπτεία στοχεύει στον εντοπισμό κενών και ανεπαρειών του εν λόγω συστήματος σε επίπεδο νομοθεσίας, διαδικασιών και διοικητικών πρακτικών. Στη συνέχεια επιδιώκει την υποβολή εισηγήσεων για την αντιμετώπισή τους, ώστε να διασφαλίζονται τα δικαιώματα της συγκεκριμένης ομάδας παιδιών. Η Θέση έχει πρόσφατα προωθηθεί στις αρμόδιες Υπηρεσίες για ενέργειες, έχει κοινοποιηθεί σε Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, σε ΜΚΟ και σε παραπονούμενους.

Β) Νομική εκπροσώπηση παιδιών:

Ένας από τους τέσσερις πυλώνες των αρμοδιοτήτων μου είναι η νομική εκπροσώπηση παιδιών σε δικαστικές διαδικασίες. Το θεσμικό πλαίσιο για την νομική εκπροσώπηση παιδιών από τον εκάστοτε Επίτροπο πηγάζει από τα Άρθρα 3, 9 και 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, η οποία έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία με τον περί της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικό) Νόμο του 2005 {N.23(III) / 2005}, από το άρθρο 4(1) (ε), (ζ) και (η) του περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Διορισμός του Επιτρόπου από το Δικαστήριο ως Αντιπρόσωπος Παιδιού) Διαδικαστικό Κανονισμό του 2014, και από άλλους ειδικούς Νόμους που παρέχουν στην Επίτροπο την αρ-

«παρακολουθώ και ελέγχω τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας, αποφάσεων πολιτικής και διοικητικών πρακτικών από μέρους των αρμόδιων Αρχών του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα και παρεμβαίνω εκεί και όπου κρίνω ότι υπάρχει παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών»

^[1] Για τη θέση βλέπε στο www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο Για ενήλικες/ Η άποψη της Επιτρόπου/ Επίσημες Θέσεις/ Εκθέσεις/ Πορίσματα.

Συνέντευξη Δέσπως Μιχαηλίδου

μοδιότητα εκπροσώπησης ανηλίκων σε δικαστικές ή άλλες διαδικασίες (διοικητικές, προδικαστικές κ.α.). Οι ειδικοί Νόμοι είναι ο περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Εμπορίας και Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος του 2014 [Ν.60(Ι)/2014], και συγκεκριμένα τα άρθρα 3 8(1) και 41, ο περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 [Ν.91(Ι)/2014], άρθρα 33(1) και 42(1), ο περί Προσφύγων Νόμος [Ν.6(Ι)/2000 όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 10(1B)], και ο περί Παιδιών σε Σύγκρουση με το Νόμο [55(Ι)/2021, άρθρο 11].

Ως Επίτροπος, σε συνεργασία με δικηγόρους-συνεργάτες που τυγχάνουν επιμόρφωσης, κατάρτησης καθοδήγησης και εποπτείας, εκπροσωπώ παιδιά σε διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες στις περιπτώσεις όπου υπάρχει σύγκρουση μεταξύ του συμφέροντος των γονέων και του παιδιού ή όταν οι γονείς αδυνατούν να διασφαλίσουν το συμφέρον του παιδιού τους. Σκοπός της εκπροσώπησης ενός παιδιού είναι να διασφαλίσει ότι η διαδικασία στο Δικαστήριο γίνεται με φιλικό προς το παιδί τρόπο και ότι η απόφαση του Δικαστηρίου λαμβάνει υπόψη ουσιαστικά και πρωταρχικά το συμφέρον του παιδιού.

Γ) Ανάπτυξη προγραμμάτων σε συνεργασία με εθνικούς φορείς και διακρατικές συνεργασίες:

Μέσα από προγράμματα και συνεργασίες, το Γραφείο διαφωτίζει και ευαισθητοποιεί την κοινωνία, ώστε να δραστηριοποιηθεί για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινότητα. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται άμεσα, αλλά και μακροπρόθεσμα, η ενίσχυση της ευημερίας των παιδιών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Ενδεικτικά παραδείγματα είναι οι πρόσφατες συνεργασίες του Γραφείου με τον θεατρικό οργανισμό Assitej Κύπρου και τη Σουηδική θεατρική ομάδα Gottsunda Dans and Teatre, η συνεργασία με τον Ιταλό εικαστικό καλλιτέχνη MILLO και η συνεργασία με το Parimatch Foundation και τους PeacePlayers Cyprus. Μέσα από αυτά τα προγράμματα, επιδιώκεται η διασύνδεση των

τεχνών και του αθλητισμού με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να δοθούν ευκαιρίες στα παιδιά να αποκτήσουν γνώση και κριτική θεώρηση των δικαιωμάτων τους, να υιοθετήσουν συμπεριφορές οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη του σεβασμού, αλλά και να αποκτήσουν δεξιότητες για προάσπιση και διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

Σχετική είναι και η πρόσφατη διακρατική συνεργασία του Γραφείου με πέντε φορείς από την Κύπρο, την Ελλάδα και την Πορτογαλία, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος CICADA που αφορά την ενίσχυση της ποιότητας ζωής των παιδιών και την ανάπτυξη υλικού για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της ευημερίας των παιδιών, με επίκεντρο τους παράγοντες που συνδέονται άμεσα με το σχολείο.

Σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένη από την εφαρμογή της κυπριακής νομοθεσίας αναφορικά με την ποινική διαδικασία, τους χειρισμούς των αρμόδιων Υπηρεσιών και την εκδίκαση υποθέσεων κακοποίησης ανηλίκων;

Α) Νομικό Πλαίσιο:

Το Κράτος έχει υποχρέωση που απορρέει από σωρεία νομοθετημάτων και του διεθνούς και ενωσιακού δικαίου για πρόληψη των αδικημάτων, προστασίας των παιδιών και άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον όσων εμπλέκονται σε αδικήματα που αφορούν σε σεξουαλική κακοποίηση παιδιού. Υποχρεώσεις απορρέουν, μεταξύ άλλων, από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Άρθρα 34 και 39), τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης η οποία εφαρμόζεται και σε σχέση με παιδιά-κορίτσια, τη Σύμβαση Λανζαρότε που αφορά ειδικά στην προστασία των παιδιών από σεξουαλική κακοποίηση, την Οδηγία 2011/93/ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και τον περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμο του 2014 [91(Ι)/2014].

Όλα τα πιο πάνω διεθνή, ευρωπαϊκά και εθνικά νομικά πρότυπα συμπίπτουν ως προς τις υποχρεώσεις του κράτους για:

«σε συνεργασία με δικηγόρους-συνεργάτες (...), εκπροσωπώ παιδιά σε διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες στις περιπτώσεις όπου υπάρχει σύγκρουση μεταξύ του συμφέροντος των γονέων και του παιδιού ή όταν οι γονείς αδυνατούν να διασφαλίσουν το συμφέρον του παιδιού τους»

Η Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Αποτελεσματική διερεύνηση των αδικημάτων της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, η οποία μάλιστα να μην εξαρτάται ή στηρίζεται αποκλειστικά από την καταγγελία ή μαρτυρία του θύματος.

Αντιμετώπιση των παιδιών ως θυμάτων σε όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, η οποία περιλαμβάνει τα στάδια της διερεύνησης, δίωξης και εκδίκασης της υπόθεσης.

Την παροχή προστασίας στα παιδιά θύματα, ειδικά όταν η σεξουαλική κακοποίηση γίνεται εντός της οικογένειας, την προστασία τους από τα ίδια τα μέλη της οικογένειάς τους μέσω της έκδοσης των απαιτούμενων διαταγμάτων απομάκρυνσης και/ή άλλων.

Την παροχή βοήθειας και στήριξης στα παιδιά θύματα από κάθε άποψη ψυχολογική, κοινωνική, νομική και οικονομική εκεί και όπου απαιτείται για την αποκατάσταση του παιδιού.

Β) Ποινική διαδικασία και εκδίκαση υποθέσεων:

Έχω υποδείξει επανειλημμένα ότι, η δικαστική διαδικασία για εκδίκαση υποθέσεων σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών πρέπει να διεξάγεται με τρόπο που να διασφαλίζει πως όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς ενεργούν λαμβάνοντας υπόψη πρωτίστως το συμφέρον και τα δικαιώματα του παιδιού-θύματος, όπως απαιτείται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και το σχετικό εθνικό νομοθετικό πλαίσιο. Όμως, λαμβάνοντας υπόψη σωρεία παραπόνων που έχω δεχθεί αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν παιδιά-θύματα αυτού του σοβαρού αδικήματος, φαίνεται ότι δεν λαμβάνονται όλα εκείνα τα απαραίτητα μέτρα για την αποτελεσματική εφαρμογή του Νόμου, με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζονται επαρκώς τα δικαιώματα του παιδιού, ως επιβάλλεται.

Υπάρχουν περιπτώσεις που το παιδί δεν λαμβάνει ικανοποιητική ενημέρωση για τα δικαιώματα του σε όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, ενώ θα έπρεπε να διασφαλίζεται η πλήρης και ουσιαστική ενημέρωση του αναφορικά με την πορεία της υπόθεσης που το αφορά.

Ιδιαίτερα προβληματική είναι, επίσης, η μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται συνήθως στην ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, η οποία οφείλεται στις πολλές αναβολές

και/ή στον φόρτο εργασίας του Δικαστηρίου. Τονίζω ότι ο Νόμος 91(Ι)/2014 επιβάλλει ταχεία εκδίκαση υποθέσεων τέτοιας φύσεως για ελαχιστοποίηση της επαναθυματοποίησης του παιδιού. Το γεγονός ότι η όλη διαδικασία παραμένει σε εκκρεμότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα, δημιουργεί αισθήματα άγχους και έντασης στο παιδί και στους γονείς του μέχρι την περάτωση της. Τούτο επαυξάνεται όταν σε αρκετές περιπτώσεις ο θύτης παραμένει ελεύθερος μέχρι την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας, ενώ οι περιοριστικοί όροι που τίθενται από το Δικαστήριο δεν είναι ικανοποιητικοί για προστασία του παιδιού.

Στα πιο πάνω προστίθενται και οι εναλλαγές στους δημόσιους κατηγορούς/δικηγόρους της δημοκρατίας που χειρίζονται τις υποθέσεις στις δικαστικές διαδικασίες, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις έχουν διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά την ενημέρωση του παιδιού και της οικογένειας και γενικά ως προς την επαφή και ενημέρωση του θύματος. Ως εκ τούτου, η σχέση εμπιστοσύνης του παιδιού θύματος και της οικογένειάς του με το σύστημα δικαιοσύνης αποδυναμώνεται.

Γ) Χειρισμοί συναρμόδιων Υπηρεσιών:

Κατά καιρούς, εντόπισα παραλείψεις αναφορικά με τους χειρισμούς των συναρμόδιων Υπηρεσιών μετά από καταγγελίες για πιθανή σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. Έχω αναφερθεί σε παραβιάσεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, της Σύμβασης Λανζαρότε καθώς και της προαναφερθείσας εθνικής νομοθεσίας. Ανάμεσα στις διαπιστώσεις μου, εντόπισα παραβιάσεις που αφορούσαν: α) Αδικαιολόγητη άρνηση εκ μέρους ιατροδικαστή για διενέργεια ιατροδικαστικής εξέτασης και ατεκμηρίωτη αμφισβήτηση προηγούμενης ιατρικής γνωμοδότησης, β) Παραλείψη εκτέλεσης καθήκοντος εκ μέρους Αστυνομικών οργάνων και άρνηση καταχώρισης της καταγγελίας, κατά παράβαση του Νόμου και των θεσμοθετημένων διαδικασιών, γ) Εσφαλμένη ερμηνεία του Νόμου 91(Ι)/2014 εκ μέρους της Νομικής Υπηρεσίας ως προς τον ορισμό του «θύματος», η οποία είχε ως αποτέλεσμα το παιδί να μένει απροστάτευτο, δ) Αποτυχία

«Ιδιαίτερα προβληματική είναι, επίσης, η μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται συνήθως στην ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας»

Συνέντευξη Δέσπως Μιχαηλίδου

από πλευράς των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας σε σχέση με τη λήψη προστατευτικών μέτρων για το παιδί.

Θεωρώ ότι, οι υπηρεσίες του Κράτους πρέπει να αξιοποιούν όλα τα νομικά εργαλεία και διαδικασίες που έχουν στη διάθεσή τους, ώστε να διασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού. Ακόμα και σε περιπτώσεις όπου δεν κατονομάζεται ο θύτης, οι διωκτικές Αρχές εξακολουθούν να έχουν υποχρέωση πλήρους και ολοκληρωμένης έρευνας. Επιπλέον, προκύπτει σοβαρή ανάγκη επαναπροσδιορισμού του ρόλου των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων για στήριξη παιδιών-θύματων σεξουαλικής κακοποίησης. Έχω επισημάνει την ανάγκη δημιουργίας μιας ενδιάμεσης δομής που να χειρίζεται την άρνηση συνεργασίας/παροχής συγκατάθεσης γονέων/κηδεμόνων για ένταξη των παιδιών σε ψυχοθεραπευτικό πλαίσιο. Παρά τους περιορισμούς σε ανθρώπινο δυναμικό και σε οικονομικούς πόρους, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει τα εμπόδια να αποτελούν συνεχή δικαιολογία για τις αποδεδειγμένες παραλείψεις στην παροχή της αναγκαίας βοήθειας στα παιδιά-θύματα.

Σύμφωνα με στοιχεία που κατέχει το Γραφείο Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος αναφορικά με υποθέσεις παιδικής πορνογραφίας στην Κύπρο, επιβεβαιώνεται πως το εν λόγω αδίκημα εκτυλίσσεται σε μάλιστα. Η αυστηροποίηση της ποινής για το αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας πιστεύετε πως αποτελεί ένα επαρκές μέτρο για την εξάλειψή του; Πώς κρίνετε την στάση του εθνικού νομοθέτη αναφορικά με τη συγκεκριμένη εγκληματική πράξη;

Κατά την άποψή μου οι ποινές είναι αυστηρές και ικανοποιούν το πνεύμα και τον σκοπό του Νόμου. Με βάση το άρθρο 8 του Νόμου 91(Ι)/2014, οι ποινές ξεκινούν από μέχρι δέκα, δεκαπέντε, είκοσι έτη και διά βίου όταν τα παιδιά είναι κάτω των 13 ετών. Επομένως, το θέμα δεν πρέπει να τίθεται σε αυτή τη βάση. Η καταπολέμηση του φαινομένου απαιτεί όπως, οι ποινικές διατάξεις συνοδεύονται και από προληπτικά μέτρα, περιλαμβανομένων μέτρων που αφορούν στη εκπαίδευση των ίδιων των παιδιών για την προστασία τους ή/και άλλα περιοριστικά μέτρα που αφορούν τους θύτες, πέραν της φυλάκισης και

της απαγόρευσης της απασχόλησης με παιδιά, τα οποία μπορεί να είναι και πιο αποτελεσματικά, όπως η απαγόρευση της χρήσης διαδικτύου κ.ά.

Θέτοντας ως βάση την εκτεταμένη εισροή μεταναστών και προσφύγων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ποιες είναι οι ενέργειες στις οποίες προβαίνετε για να βελτιωθεί η ένταξή τους στην τοπική κοινωνία και στις εκπαιδευτικές δομές και πόσο τελέσφορες τις κρίνετε;

Όπως έχω ήδη αναφέρει, ο ρόλος της Επιτροπής είναι εποπτικός. Ο εκάστοτε Επίτροπος δεν έχει τέτοια αρμοδιότητα, όχι μόνο για τα εν λόγω θέματα, αλλά και γενικώς. Οι όποιες αποφάσεις και/ή σχετικές ενέργειες λαμβάνονται από την εκτελεστική εξουσία και εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των εκάστοτε Υπηρεσιών του Κράτους. Το Γραφείο σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τις αρμόδιες Υπηρεσίες. Το Γραφείο όμως, προβαίνει σε πολλαπλές ενέργειες και παρεμβάσεις στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων μου για όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με μεταναστευτικό βιογραφικό, όπως: διερεύνηση παραπόνων που αφορούν παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους, δημοσιοποίηση Θέσεων/ Εκθέσεων/ Τοποθετήσεων με διαπιστώσεις και εισηγήσεις σε σχέση με παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους από τις αρμόδιες Αρχές, υλοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, ενδυνάμωση των παιδιών με τη διοργάνωση βιωματικών εργαστηρίων για ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, ενίσχυση της συμμετοχής των παιδιών με τη συμπερίληψη στην Ομάδα Εφήβων Συμβούλων της Επιτροπής και τέλος εκπροσώπηση από την Επιτροπή των ασυνόδευτων ανήλικων αιτητών ασύλου στη δικαστική διαδικασία στο Διοικητικό Δικαστήριο σε σχέση με την απόρριψη του αιτήματος για άσυλο.

Για διάφορες πτυχές που αφορούν τη μεταναστευτική πολιτική του Κράτους η οποία επηρεάζει και παιδιά, το Γραφείο έχει δημοσιο-

«Η καταπολέμηση του φαινομένου απαιτεί όπως, οι ποινικές διατάξεις συνοδεύονται και από προληπτικά μέτρα, περιλαμβανομένων μέτρων που αφορούν στη εκπαίδευση των ίδιων των παιδιών»

Η Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

ποιήσει συνολικά 10 Θέσεις/Εκθέσεις/Τοποθετήσεις^[2] και 4 Παρεμβάσεις/Ανακοινώσεις στις οποίες διαπιστώνει κενά και παραλείψεις σε επίπεδο νομοθεσίας, διαδικασιών και διοικητικών πρακτικών, και έχει υποβάλει εισηγήσεις, στηριγμένες στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Στο σημείο αυτό να υπενθυμίσω ότι η Κύπρος κύρωσε τη Σύμβαση το 1991 (μετά την ψήφιση του Νόμου 243/1990) και δεσμεύει την Κυπριακή Δημοκρατία με αυξημένη ισχύ έναντι οποιουδήποτε εθνικού νόμου. Επομένως, βασική τοποθέτηση σε όλες τις πιο πάνω Θέσεις/ Εκθέσεις/ Τοποθετήσεις/ Παρεμβάσεις είναι ότι η Κυπριακή πολιτεία έχει τη νομική υποχρέωση και ευθύνη να διασφαλίζει ότι, κάθε απόφαση μεταναστευτικής πολιτικής που αφορά παιδιά, λαμβάνει υπόψη τη βασική Αρχή του Συμφέροντος του Παιδιού. Επιπλέον, ένα κοινωνικό Κράτος Δικαίου οφείλει να εξασφαλίζει στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη, με τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, ή των προσώπων που είναι νομικά υπεύθυνοι γι' αυτό (Άρθρο 3). Τα 14 πιο πάνω δημοσιοποιημένα κείμενα αφορούν τη μεταχείριση οικογενειών μεταναστών χωρίς χαρτιά, την κράτηση μελών οικογενειών άτυπων μεταναστών, των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτητών ασύλου, τις υλικές συνθήκες υποδοχής και εκπαίδευσης που προσφέρονται στις οικογένειες που διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Ασύλου στην Κοφίνου, τις υλικές συνθήκες υποδοχής που προσφέρονται στις οικογένειες αιτητών ασύλου εκτός των χώρων φιλοξενίας και της μεταχείρισης των ευάλωτων προσώπων, την οικογενειακή επανένωση των οικογενειών με καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας.

«η άσκηση γονικής μέριμνας ασκείται και από τους δύο γονείς, ανεξαρτήτως με ποιον από τους δύο διαμένει το παιδί»

Παρατηρείται ότι σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ κερδίζει έδαφος το σύστημα της υποχρεωτικής συνεπιμέλειας των γονέων σε περίπτωση διαζυγίου ή διάστασης που ενδεχομένως οδηγεί και σε εναλλασσόμενη κατοικία του παιδιού. Πρόσφατα στην Ελλάδα υπήρξε σχετική νομοθετική ρύθμιση. Θεωρείτε ότι το συμφέρον του παιδιού μπορεί να προστατευθεί καλύτερα με κάποιο συγκεκριμένο σύστημα άσκησης της γονικής μέριμνας σε περίπτωση διαζυγίου;

Καταρχάς διευκρινίζω ότι, η άσκηση γονικής μέριμνας ασκείται και από τους δύο γονείς, ανεξαρτήτως με ποιον από τους δύο διαμένει το παιδί, εκτός εάν οποιοσδήποτε εκ των γονέων του δεν είναι ικανός για διάφορους λόγους να ασκεί τη γονική μέριμνα, οπότε και θα πρέπει να αποκλειστεί. Η επικοινωνία του παιδιού και με τους δύο γονείς, σύμφωνα με τη Σύμβαση, είναι πρωταρχικά δικαίωμα του ίδιου του παιδιού: είναι προς το συμφέρον του να έχει επικοινωνία και με τους δύο γονείς, εάν βεβαίως δεν συντρέχουν λόγοι προστασίας ή/και απομάκρυνσης του παιδιού από τους δύο γονείς ή έναν από τους δύο. Η συνεπιμέλεια δεν είναι καθόλου άγνωστη έννοια στο δικαστικό μας σύστημα. Η νομολογία είναι γνωστή. Πολλοί γονείς οι οποίοι χωρίζουν αλλά συνεχίζουν να διατηρούν καλές σχέσεις, είναι από κοινού υπεύθυνοι για την επιμέλεια των παιδιών τους, ακόμα και χωρίς διάταγμα του δικαστηρίου. Η συνεπιμέλεια είναι προς το συμφέρον του παιδιού εφόσον διασφαλίζεται το δικαίωμα του παιδιού να ανατρέφεται, μεγαλώνει και αναπτύσσεται και με τους δύο γονείς και είναι πολύ σημαντικό να διατηρούνται ορθές ισορροπίες που να βασιζονται πρωταρχικά στο τι είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Δεν μπορώ όμως να δω τη συνεπιμέλεια να εφαρμόζεται εκεί και όπου οι σχέσεις των γονέων είναι συγκρουσιακές, υπάρχει βία ή εν πάση περιπτώσει υπάρχουν σοβαρές διαφορές μεταξύ των γονέων, με αποτέλεσμα ο καθένας να προσπαθεί να επιβάλει τις δικές του επιθυμίες ή απόψεις που σχετίζονται με το παιδί, χωρίς όμως αυτές να είναι πάντα προς το συμφέρον του. Εξ ου και εισηγηθήκαμε στο πλαίσιο τροποποίησης του περί

^[2] Όλες οι Εκθέσεις/Θέσεις/Τοποθετήσεις/Παρεμβάσεις/Ανακοινώσεις μπορούν να εντοπιστούν στο www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο Για ενήλικες/ Η

άποψη της Επιτρόπου/ Επίσημες Θέσεις/ Εκθέσεις/ Πολίσιμα/ Παιδιά και Μετανάστευση.

Συνέντευξη Δέσπως Μιχαηλίδου

Σχέσεων Γονέων και Τένων Νόμου, που συζητείται εδώ και χρόνια, να ρυθμιστεί η συνεπιμέλεια, εκτός βέβαια από τις περιπτώσεις που αποδεδειγμένα διαπιστώνεται η ύπαρξη ενδοοικογενειακής βίας ή έντονα συγκρουσιακή σχέση ανάμεσα στους δύο γονείς ή α-προθυμία των γονέων να συνεργαστούν με τους ειδικούς ή όταν δεν μπορούν να αξιοποιήσουν υπηρεσίες ή/ και προγράμματα που τους παρέχουν οι τελευταίοι ή δεν παρουσιάζουν βελτίωση μέσα από την παρακολούθησή τους.

Επομένως, με βάση τα πιο πάνω, δεν υποστηρίζω την καθολική εφαρμογή ενός συστήματος υποχρεωτικής συνεπιμέλειας παιδιού. Σύμφωνα με σχετική Θέση του Γραφείου,^[3] η συνεπιμέλεια είναι αποδεκτή ως διευθέτηση γονικής μέριμνας, εφόσον αυτή διασφαλίζει τα δικαιώματα των παιδιών και νοουμένου ότι, της απόφασης Δικαστηρίου, προηγείται διατμηματική αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού, η οποία θα περιλαμβάνει τις επιθυμίες του, την ευελιξία και την ικανότητα των γονέων να συνεργάζονται. Στη βάση αυτής της διατμηματικής αξιολόγησης, μπορούν να γίνονται εισηγήσεις για τη λήψη ενδιάμεσων προστατευτικών μέτρων, που κατά την άποψη των ειδικών, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ομαλοποίηση των σχέσεων και τη βελτίωση της επικοινωνίας των δύο γονέων και κατ' επέκταση τη διασφάλιση αρμονικής συμβίωσης του παιδιού και με τους δύο γονείς, με τρόπο που να μην παραβιάζονται τα δικαιώματά του.

Νοείται δε ότι, πριν την έκδοση τελικού διατάγματος, θα πρέπει να αξιολογείται το αποτέλεσμα των προστατευτικών αυτών μέτρων, καθώς, επίσης, και της θέλησης και της ικανότητας των γονέων, να τα αξιοποιήσουν. Σε περίπτωση έκδοσης από το Δικαστήριο, διατάγματος συνεπιμέλειας, θα πρέπει να καταρτίζεται αναλυτικό πρόγραμμα φύλαξης του παιδιού στον κάθε γονιό, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες που έχουν αξιολογηθεί κατά την διατμηματική συνεργασία των ειδικών, όπως π.χ. ο δεσμός παιδιού-γονιών, οι αναπτυξιακές ανάγκες του παιδιού, οι συνθήκες εργα-

σίας των γονιών, η απόσταση της μιας κατοικίας από την άλλη, η απόσταση της κάθε κατοικίας από το σχολείο του παιδιού, καθώς και άλλοι σχετικοί παράγοντες αναλόγως της περίπτωσης.

Με αφορμή την πρόσφατη υπόθεση της ανήλικης που έπεσε θύμα σεξουαλικής εκμετάλλευσης στα Σεπόλια αντιλαμβάνεται κανείς πως το ζήτημα των αλλεπάλληλων παραβιάσεων των προσωπικών δεδομένων έχει επεκταθεί σήμερα και στους ανήλικους. Πώς εκτιμάτε ότι θα ήταν λυσιτελές να αντιμετωπιστεί η υπερβολική έκθεση των παιδιών στα “social media” και γενικότερα στα ΜΜΕ;

Το δικαίωμα κάθε παιδιού στην ιδιωτική ζωή είναι θεμελιώδες δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση. Τα παιδιά, μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, εξαρτώνται δυστυχώς από τους ενήλικες και είναι υποχρέωση των ενηλίκων να σεβαστούν και να προστατεύσουν το δικαίωμα του παιδιού στην ιδιωτική ζωή. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε μέτρα λαμβάνονται για την προστασία των παιδιών από παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους θα πρέπει να απευθύνονται κυρίως προς τους ενήλικες. Θα πρέπει να εισαχθούν ενδεχομένως περαιτέρω απαγορεύσεις ως προς τη δημοσιοποίηση πληροφοριών σε περιπτώσεις που εμπλέκονται παιδιά, που δεν αφορούν μόνο ποινικά αδικήματα, αλλά γενικότερα τη δημοσιοποίηση οποιωνδήποτε προσωπικών δεδομένων των παιδιών. Στη σύγχρονη εποχή, δεν θα ήταν δυνατό να αναμένεται από τα ίδια τα παιδιά να μην χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ, αλλά απαιτείται νομοθετική ρύθμιση του τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται να κυκλοφορεί στα ΜΚΔ σε σχέση με ιδιωτικά δεδομένα παιδιών. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα τα ΜΚΔ δεν έχουν τεθεί κάτω από κανένα έλεγχο: δεν υπάρχει ουσιαστική και αποτελεσματική νομοθετική ρύθμιση η οποία να εξισορροπεί την ελευθερία έκφρασης από τη μια αλλά και να προστατεύει, ιδίως τα παιδιά και τα δικαιώματά τους, από την άλλη.

«Θα πρέπει να εισαχθούν ενδεχομένως περαιτέρω απαγορεύσεις ως προς τη δημοσιοποίηση πληροφοριών σε περιπτώσεις που εμπλέκονται παιδιά, που δεν αφορούν μόνο ποινικά αδικήματα, αλλά γενικότερα τη δημοσιοποίηση οποιωνδήποτε προσωπικών δεδομένων των παιδιών»

^[3] Δείτε «Θέση Επιτρόπου για την Κοινή Επιμέλεια Παιδιού- Σεπτέμβριος 2015» στην ιστοσελίδα www.childcom.gov.cy στο σύνδεσμο «Για Ενήλικες/

Η άποψη της Επιτρόπου/ Επίσημες Θέσεις/ Εκθέσεις/ Πορίσματα της Επιτρόπου/ Παιδιά και Οικογένειες».

Η Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Από την αρχή της λειτουργίας του θεσμού της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, το Γραφείο διεκπεραίωσε σειρά δράσεων, με στόχο τη διασφάλιση στα ΜΜΕ κάθε μορφής (έντυπης, ηλεκτρονικής και διαδικτυακής), των δικαιωμάτων του παιδιού ως θεατής/ αναγνώστης/ ακροατής/ συμμετοχός ή ως θέμα ειδησεογραφίας. Το Γραφείο έχει κάνει πολλές παρεμβάσεις:

- Εξατομικευμένες-αυτεπάγγελτες ή μετά από υποβολή παραπόνων
- Δημόσιες παρεμβάσεις αναφορικά με τη διασφάλιση, από τα ΜΜΕ, των δικαιωμάτων των παιδιών
- Δημοσιοποίηση επίσημης Θέσης με τίτλο: «Θέση Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφορικά με τα Δικαιώματα του Παιδιού, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και το Παιδί Θεατή», Αύγουστος 2010
- Έκδοση του Οδηγού για Δημοσιογράφους της UNICEF με τίτλο «Τα ΜΜΕ και τα Δικαιώματα των Παιδιών», 2010.
- Δημοσιοποίησης επίσημης Τοποθέτησης με τίτλο «Τοποθέτηση της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφορικά με τη δημοσίευση διαφημίσεων για επί πληρωμή σεξουαλικές τηλεφωνικές υπηρεσίες, σε έντυπα ΜΜΕ και την απεικόνιση των έμφυλων ρόλων στα ΜΜΕ», Ιανουάριος του 2015.
- Συνδιοργάνωση, στις 21/04/2015, με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, Ημερίδας με τίτλο «Παιδιά, Βία και ΜΜΕ», η οποία απευθυνόταν στους λειτουργούς των ΜΜΕ και ως στόχο είχε την ενημέρωση, όσον αφορά τον τρόπο που η βία προβάλλεται στα ΜΜΕ, είτε αφορά παιδί ως θέμα της ειδησεογραφίας, είτε επηρεάζει τα παιδιά θεατές/αναγνώστες.
- Συμμετοχή στην έκδοση «Αντιμετωπίζοντας το στίγμα της εξάρτησης: Οδηγός Καλής Πρακτικής για τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας- Γ' Έκδοση» του Αντιναρκατωτικού Συμβουλίου Κύπρου (ΑΣΚ), σε συνεργασία με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, την Ένωση Συντακτών και την Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας.
- Δημοσιοποίηση επίσημης Τοποθέτησης με τίτλο: «Τοποθέτηση Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, αναφορικά με

τη συμμετοχή παιδιών σε τηλεοπτικές παραγωγές, όπως προγράμματα/εκπομπές/διαγωνισμούς», Αύγουστος 2015.

• Έκδοση με τίτλο, «Συμμετοχή παιδιών σε οπτικοακουστικές και καλλιτεχνικές παραγωγές. Οδηγός για επαγγελματίες και γονείς» που απευθύνεται σε επαγγελματίες του χώρου των ΜΜΕ και του θεάματος και σε γονείς.

• Έκδοση «ΣυΜΜΕτέχω. Οδηγός για παιδιά που συμμετέχουν σε τηλεοπτικές και καλλιτεχνικές παραγωγές»

Δημοσιοποίηση Τοποθέτησης η οποία πραγματεύεται τη διάδοση υλικού που αφορά παιδιά σε διαδικτυακά μέσα από τους γονείς/κηδεμόνες τους (sharenting) και το δικαίωμα των παιδιών στην διαδικτυακή ιδιωτικότητα. Στόχος των πιο πάνω παρεμβάσεων/δράσεων είναι η καλλιέργεια κουλτούρας σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών και η κατανόηση από μέρους των επαγγελματιών και δημοσιογράφων της σημασίας της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών στα πλαίσια της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Εκτιμώ ότι, η καλλιέργεια μιας τέτοιας κουλτούρας μακροπρόθεσμα θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις στάσεις της κοινωνίας και των επαγγελματιών του χώρου των ΜΜΕ. Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση των γονιών σε βέλτιστες πρακτικές προστασίας από τους διαδικτυακούς κινδύνους θα τους βοηθήσει στο να υιοθετήσουν μια πιο παιδοκεντρική γονική συμπεριφορά, σε ότι αφορά το sharenting. Για αυτό το λόγο θα συνεχίσω, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων μου, να προβαίνω σε παρεμβάσεις και να προωθώ δράσεις.

Ως θεσμός, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι επιτελείτε ένα αξιοσημείωτο έργο για τα παιδιά. Ωστόσο, στη μέχρι τώρα πορεία σας έχετε εντοπίσει εγγενείς αδυναμίες ή προβλήματα στον Εθνικό Οργανισμό Δικαιωμάτων του Παιδιού που να περιορίζουν το ρόλο και το πεδίο δράσης σας; Ποιες αλλαγές προτείνετε;

Ως πιο σημαντική αδυναμία, θεωρώ το γεγονός ότι ο Θεσμός δεν έχει οικονομική, ούτε λειτουργική ανεξαρτησία. Το Γραφείο βασίζεται ως επί το πλείστον σε υπηρεσίες που παρχωρούνται από οργανικά στελέχη διαφόρων Υπουργείων, ενώ εξαρτάται πλήρως οικονομικά και ελεγκτικά από Κρατικές Υπηρεσίες, τις οποίες κατά τα άλλα ελέγχει. Από

«Ως πιο σημαντική αδυναμία, θεωρώ το γεγονός ότι ο Θεσμός δεν έχει οικονομική, ούτε λειτουργική ανεξαρτησία»

Συνέντευξη Δέσπως Μιχαηλίδου

αυτή την άποψη, δεν νομίζω να πληρούνται οι αρχές των Παρισίων, που προνοούν οικονομική και λειτουργική ανεξαρτησία του Θεσμού.

Επιπλέον, δημιουργείται συχνά σύγχυση σε μερίδα πολιτών ως προς τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής, αναμένοντας εσφαλμένα ότι η Επιτροπή θα αναλάμβανε ρόλο διαμεσολαβητή για τη διευθέτηση των αιτημάτων τους. Ως εκ τούτου, παρατηρείται το φαινόμενο να υποβάλλεται στο Γραφείο τεράστιος όγκος παραπόνων, ακόμα και για περιπτώσεις που οι Αρχές καθυστερούν να ανταποκριθούν ή για απλά διοικητικά ζητήματα που θα μπορούσαν να επιλυθούν χωρίς την παρέμβαση της Επιτροπής. Θεωρώ ότι, θα μπορούσαν να οριστούν ανεξάρτητοι διαμεσολαβητές σε κάθε Κρατική Υπηρεσία,

στους οποίους οι πολίτες θα μπορούσαν να απευθύνονται αρχικά, και εφόσον δεν ικανοποιηθεί το αίτημα τους και εξακολουθούν να θεωρούν ότι υφίσταται παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών, να απευθύνονται σε δεύτερη φάση στην Επιτροπή για να προβεί στις οποιεσδήποτε ενέργειες που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της. Εν πάση περιπτώσει, μέσα από εκστρατείες διαφώτισης και με την ενημέρωση που παρέχει συστηματικά το Γραφείο σε πολίτες και στα ΜΚΔ, ο ρόλος της Επιτροπής έχει πλέον διασαφηνιστεί σε μεγάλο βαθμό.

.....